

במראה יחזקאל (מועדים, שבת שובה) הקשה כעין זה על מאמר חז"ל, 'כל מי שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין לא יהיה לו עסק עמהן', והיה מן הראוי להקדים קידושין לגיטין. אלא רמזו בזה על ענין תשובה, שמתחילה צריך לעסוק בטיב גיטין, לגרש היצר הרע ולהכניע אותו, ואחר כך בטיב קידושין, להיטהר ולהתקדש מכאן ולהבא.

★★

במשנה: האשה נקנית וכו'.

במהות הקנין של אשה לבעלה, מצינו שתי לשונות, מצד אחד המובא כאן, 'האשה נקנית', ומצד שני מה שאנו רואים שהמעשה נקרא קידושין, ואף המסכת נקראה על שם זה, וכן מתחיל הפרק השני 'האיש מקדש', ואם כן יש בכך ענין של הקדש, והדברים מפורשים בעמוד ב', 'דאסר לה אכולי עלמא כהקדש', וצריך לבאר, האם זה קנין ככל הקניינים, או שזה כהקדש.

הנצי"ב (שו"ת משיב דבר ח"ד סי' לה) מבאר, ששני הדברים פועלים במעשה הקידושין, הן קנין והן הקדש, דמצד אחד היא קנויה לבעלה ומשתעבדת לו על ידי כך, וכמו שעבד מחויב לעשות מלאכת בעליו, אבל אם משום כך בלבד, אילו היה הבעל נותן לה רשות להזדקק לאחר היתר מותרת לו, כמו עבד שהרשהו בעליו לעבוד לאחר, ולכך צריך גם את חלק ההקדש, שבכך נאסרת על כל העולם כהקדש.

ואולם אף בחלק ההקדש לא די, כי אי משום כך היינו יודעים שהיא אסורה על כל העולם, אך לא היינו סבורים שמשועבדת לבעלה, לכך צריך את חלק הקנין שקנויה לבעלה, נמצא ששני הדברים נצרכים.

★★

במשנה: נקנית בכסף בשטר ובביאה.

כתב בבעל הטורים (פר' יתרו) וזה לשונו: 'מה אשה נקנית בכסף בשטר ובביאה אף ישראל כן. בכסף - זו ביזת מצרים. בשטר - זו התורה שנאמר (דברים לג, ד) תורה צוה לנו משה מורשה, אל תקרי מורשה אלא מאורסה. בביאה - זהו שאמר (יחזקאל טז, ח) ואפרוש כנפי עליך וגו' ואבוא בברית אתך, לכן אמר הושע שלש פעמים וארשתוך לי (הושע ב, כא-כב), ואביא בגימטריא בביאה'.

★★

כתב הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל בפתיחה לשו"ת שנות חיים:

מ"ש העולם בשם גאון אחד כוונת המשנה האשה נקנית בשלשה דרכים, דהכוונה הוא על התורה דנקראת אשת חיל, ויען דהוא דרך אמת ע"פ דברי בעל העיקרים ששם עקרי הדת לג' עיקרים ע"ש.

ובזה יש לפרש גם סוף המשנה מ"ש וקונה את עצמה בב' דרכים, דהנה בתורה יש חלק הלימוד וחלק המעשה, והנה בחלק הלימוד יש ב' מעלות, אחד עצם גוף הלימוד והשנית פועל יוצא לאחרים שתלמוד מביא לידי מעשה, ולכן על התלמוד מביא לידי מעשה אמר האשה נקנית בג' דרכים, בג' עיקרים שהניח בעל העיקרים, ועל גוף מעלת התלמוד אמר וקונה את עצמה בב' דרכים היינו יראה וענוה, כמ"ש ראשית חכמה יראת ה', ובענוה כמ"ש חז"ל למה נמשלה התורה למים מה מים יורדים ממקום גבוה לנמוך כו', וכן אמרו סימן לגסות רוח עניות דתורה, הרי דתורה בעי ענוה, וכן יראה גופא בעי ענוה כמ"ש עקב ענוה יראת ה', וכן אחז"ל מה דעשתה חכמה עטרה לראשה עשתה ענוה סנדלה לעקבה הרי דסמא דכולה ענוה, דענוה מביאה לידי יראה ויראה לידי חכמה, לכן אמר וקונה את עצמה בב' דרכים וכו' עכ"ד.

★★

במשנה: בכסף ובשטר וכו'.

וברש"י בתו"ד: ביאה - בא עלי' ואמר התקדשי לי בביאה זו וכו' ע"כ.

ובתב הגרע"א זצ"ל כאן: וקשה למאי איצטריך לומר "לי", דבשלמא בקידושי כסף בלא לי י"ל שמקדשה שליחות לאחר, אבל בביאה לא שייך כן ע"ש.

ובתב הגאון ר' נחמי' שרייבמן שליט"א:

וקצת י"ל דהלא בחי' הרי"ם מבואר, התקדשי גבי ביאה משום שהוא לפני המעשה ואין העדים רואים הקנין לכך צ"ל בביאה זו ע"ש. א"כ אי לא אמר לי אולי הכוונה שהוא שליח על הדיבור ואח"כ יעשה המקדש הביאה עבור עצמו (אם שייך ע"ז שליחות).

★★